

Srovnání volebních programů politických stran z pohledu boje proti korupci a rozkrádání veřejných peněz

Janusz Konieczny

analytik

Korespondeční adresa:

Revoluční 1082/8

110 Praha 1

www.nfpc.cz

Děkujeme za vaše příspěvky

číslo účtů: 800 111 008/0300

800 111 008/5500

Nadační fond proti korupci

se sídlem:

Na Florenci 31

110 00 Praha 1

1. Význam volebních programů

Volební programy by měly mít charakter slibu či určitého závazku politické strany či hnutí vůči voličům. Ti by následně měli vystavit politické straně či hnutí vysvědčení za to, jak své vlastní politické programy plnily. Kandidáti se dokonce v volebních debatách často odkazují na své volební programy ve snaze vzbudit dojem, že na vše mají řešení. V případě neplnění programu by se voliči příslušné strany měli cítit podvedeni a oklamáni nebo naopak mile překvapeni.

Tato teorie se ovšem zcela rozchází s praxí. Po volbách nastává čas uzavírání koalic a s ním i časté tvrzení koaličních stran: „Do koaliční smlouvy jsme prosadili 90 % našeho programu.“ Všechny koaliční strany pak tvrdí totéž a zdálo by se, že mají nejspíš i téměř stejné volební programy. Ve skutečnosti se ovšem snaží jen demonstrovat svoji sílu.

Opakující se chybou při sestavování volebních programů je obecná formulace zvláště v klíčových částech. Neplatí zde totiž pravidlo, že konkrétní slib lze uvést pouze rozsáhlým textem. NFPK je součástí platformy Rekonstrukce státu a před minulými parlamentními volbami se mnozí kandidáti pořádně zapotili, když měli se podpisem zavázat k prosazení konkrétních protikorupčních opatření. Mnohem více by jim totiž vyhovoval podpis pod obecným prohlášením, že budou bojovat s korupcí, ale bez žádných dalších konkrétnějších informací. Jindy je boj proti korupci a rozkrádání veřejných peněz rozepsán do mnoha stran obecných frází, které ovšem mají nulovou hodnotu. Politické strany a hnutí musí mít zkrátka odvahu představit sliby, jak konkrétně omezit rozkrádání veřejných peněz. V opačném případě se jedná o (v lepším případě) zbabělost.

Zpracování konkrétních kroků v oblasti boje proti korupci do volebních programů má rozhodně význam, neboť umožňuje vytvoření páky vůči dané politické straně při prosazování nezbytných změn. Přináší rovněž voličům reálný pohled na to, jak příslušná strana v Poslanecké sněmovně pracuje a jaké jsou její skutečné úmysly.

2. Metodika hodnocení

V tomto přehledu je hodnoceno 10 politických stran a hnutí, které podle nejnovějších volebních průzkumů agentur Median¹, STEM/MARK² a Focus³ získaly nejvíce preferencí. Jedná se o tyto strany (v abecedním pořadí): ANO, ČSSD, KDU-ČSL, KSČM, ODS, Piráti, SPD, STAN, SZ, TOP 09.

Na počátku proběhlo pečlivé stanovení opatření, která jsou v oblasti boje proti korupci celkově nejpodstatnější (viz bod 3). Následně byly u jednotlivých volebních programů prostudovány kapitoly, které tematicky spadají do oblasti boje proti korupci, a pro jistotu bylo rovněž použito hledání klíčových slov v volebních programech při hodnocení jednotlivých protikorupčních opatření. Existence tohoto opatření v volebním programu bylo hodnoceno bodem. Jelikož je všech nejnutnějších protikorupčních opatření celkově

¹ https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/median-preference-hnuti-ano-stagnuji-tezi-z-toho-okamura_1709291019_haf

² <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/stem-ve-volbach-by-zvitezilo-ano-ale-dale-oslabuje/1535934>

³ <https://www.novinky.cz/domaci/451778-volby-by-vyhralo-ano-starostove-a-zeleni-by-meli-smulu.html>

16, bylo tak tedy možné získat maximálně 16 bodů. Pro získání bodu bylo ovšem nutné příslušné protikorupční opatření explicitně uvést ve svém programu a nestačily jen obecné fráze typu: „naše strana bude bojovat s korupcí, bude šetřit veřejné peníze atd.“

3. Hodnotící protikorupční opatření

Níže uvedený souhrn 16 opatření představuje nejnужnější opatření v oblasti korupce. Zde je nezbytné zdůraznit, že prosazení protikorupčního opatření často neznamená zvýšení administrativní zátěže. V mnoha případech by dokonce tato opatření prokazatelně přinesla administrativní úlevu. Například zákon o svobodném přístupu k informacím naučil mnohé veřejné instituce pořádku ve vlastních dokumentech. Ten jim umožnil rychlé dohledání potřebných informací. Tento pořádek nakonec zefektivnil i jejich vlastní práci. Kupříkladu prosazení zcela tragické podoby rejstříku konečných vlastníků (neveřejná podoba, neaktuální, neověřitelné a neúplné informace) přinese od 1. ledna 2018 zbytečnou administrativní zátěž rejstříkových soudů. Ty to ostatně NFPK samy potvrdily a neskrývaly své rozčarování.⁴ Analogicky lze účinně bojovat proti korupci a administrativně velmi odlehčit úředníkům tak, že podmínkou pro získání veřejných zakázek či dotací by bylo řádné zveřejnění finančních výkazů dle současných zákonů ze strany firem.⁵ Nakonec i při zadávání veřejných zakázek představují některé úkony zbytečnou administrativu.⁶

1. Ochrana oznamovatelů protiprávního jednání – Konkrétní příklady současných oznamovatelů protiprávního jednání nevytváří motivační prostředí pro osoby, které zvažují ohlásit protiprávní čin. Přitom ohlašování více či méně závažných nekalostí šetří ve značné míře veřejné prostředky, kultivuje prostředí a umocňuje principy právního státu. Oznamovatelé se, často z důvodu chybějící reálné ochrany, dostávají do velmi komplikovaných životních situací. Současné ochranné instituty často selhávají. Přitom motivem odvážného počínání oznamovatelů je často veřejný zájem.

Ochrana oznamovatelů musí být poskytována nejen ex post, ale rovněž ex ante. Je nevhodné směřovat oznamovatele k soudním procesům, které navíc nezřídka trvají i několik let. Ochrana se musí týkat nejen veřejného sektoru, ale i sektoru soukromého, který přichází do styku s veřejnými prostředky. Koneckonců NFPK ocenil několik oznamovatelů ze soukromých společností, které získávaly veřejné zakázky či dotace. Musí být rovněž zpracovány kanály pro oznamování protiprávního jednání. Oznamovatelům musí být poskytnuta bezplatná právní pomoc. Všechny požadavky podpory a ochrany oznamovatelů protiprávního jednání (včetně například finanční kompenzace) by měly být obsaženy v samostatném komplexním zákoně.⁷ V minulém volebním období se toto téma stalo nástrojem ke vzájemnému konfliktu mezi hnutím ANO a ČSSD a ve výsledku žádné účinné opatření nebylo představeno ani přijato.⁸

⁴ <http://www.nfpk.cz/cz/aktuality/4049>

⁵ <http://www.nfpk.cz/aktuality/5164>

⁶ https://ekonomika.idnes.cz/verejne-zakazky-dotace-evropske-fondy-firma-fmz-/ekonomika.aspx?c=A171005_205309_ekonomika_vitm

⁷ <http://www.nfpk.cz/ochrana-oznamovatelu-protipravniho-jednani>

⁸ <http://www.nfpk.cz/aktuality/4390>

- 2. Oprava rejstříku konečných vlastníků** – Současný stav umožňuje vznik situace, kdy i zcela anonymní společnosti získávají veřejné prostředky. Tato anonymita způsobuje velmi netransparentní prostředí a pro orgány činné v trestním řízení je často nemožné vypátrat skutečné příjemce veřejných prostředků. Transparentnost vlastnické struktury až po fyzickou osobu výrazně omezí vznik situace, kdy osoba rozhodující o přidělení veřejných prostředků (veřejné zakázky, dotace, nájmy atd.) byla zároveň skrytým vlastníkem společnosti, která je příjemcem těchto prostředků. V současné době nelze tento typ střetu zájmů, vedoucí k předražování veřejných zakázek, nijak prokázat (např. nemožnost dohledat a prokázat, kdo je vlastníkem firmy Haguess a konečným beneficentem peněz vyplacených v kauze Opencard či to, zda Martin Roman vlastnil plzeňskou Škodu, které jménem společnosti ČEZ udělil veřejné zakázky atd..).

Nakonec evropská směrnice proti praní špinavých peněz přinutila české úřady řešit neprůhlednost příjemců veřejných prostředků. Politici tak byli donuceni schválit rejstřík konečných vlastníků. Nicméně bohužel byla schválena doslova tragická podoba tohoto rejstříku, který je navíc s největší pravděpodobností v rozporu s touto směrnicí. Rejstřík bude počínaje 1. lednem 2018 neveřejný, neověřitelný a je zřejmé, že bude neaktuální, neúplný a nepříliš použitelný.⁹

- 3. Rozšíření pravomocí NKÚ** - Díky tomuto opatření se třetina rozpočtu dostane pod nezávislou kontrolu. Stamilardy státních peněz v obcích a státních firmách budou podléhat kontrole Nejvyššího kontrolního úřadu. Bude tak možné vyšetřit a do budoucna i předejít kauzám typu Opencard, posvítit si na hospodaření Českých drah, Českých aerolinií nebo pražského Dopravního podniku.

Prosazení tohoto logického opatření, které je běžné ve všech okolních zemích, komplikuje fakt, že pro ústavní novelu nemůže Poslanecká sněmovna přehlasovat Senát a navíc tedy pro prosazení tohoto opatření je nezbytná aspoň 3/5 přítomných poslanců a senátorů.

- 4. Úprava registru smluv** - Není žádný důvod, aby všechny smlouvy státu a veřejných institucí nebyly jednoduše dostupné všem. Je to nejlepší obrana proti předraženým zakázkám, zbytečným nákupům nebo nevýhodným prodejům majetku. Registr smluv byl poprvé představen na podzim roku 2011 a do ostré fáze se dostal teprve 1. července 2017. Je tedy zřejmé, kolik zbytečné energie muselo být vynaloženo, aby byl prosazen zcela logický nástroj, který umožňuje ušetřit veřejné prostředky. Parlamentní strany se nejprve pokusily prosadit výjimky pro všechny státní podniky a doslova tak vykostit registr smluv. nakonec nicméně napáchaly škod podstatně méně, jelikož prosadily „pouze“ řadu nesmyslných výjimek pro veřejnoprávní média, vysoké školy, výzkumné instituce či dokonce i ČEZ či České dráhy.¹⁰

⁹ <http://www.nfpk.cz/aktuality/3926>

¹⁰ <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/milos-zeman-podepsal-novelu-zakona-o-registru-smluv-vyjimky/r~a0c7c2ca76be11e7b1e2002590604f2e/?redirected=1507900943>

- 5. Nutná novelizace zákona o zadávání veřejných zakázek** – V oblasti veřejných zakázek se ročně utratí více jak 650 miliard Kč. Nový zákon o zadávání veřejných zakázek vstoupil v účinnost 1. října 2016 a obsahuje celou řadu změn, které výrazně přispívají k neprůhlednému a podezřelému zadávání veřejných zakázek. Častým problémem podezřelých zakázek je jejich výrazné prodražování oproti uzavřené smlouvě. Nový zákon tyto možnosti ještě více zvyšuje, kdy u jednotlivých položek zakázky bude možné změnit cenu až o 50 %. Kvalitní příprava zakázky zamezuje takto výraznému prodražování, a proto motivací těchto změn je evidentně úplně jiná. Dále byla omezena veřejná kontrola veřejných soutěží, neboť podání podnětu bylo nové zpoplatněno částkou 10 tisíc Kč. Jestliže aktivní občan, který je svědkem manipulace veřejných soutěží, se rozhodne doručit podnět Antimonopolnímu úřadu, tak by měl být spíše odměněn, jelikož supljuje stát, nicméně v žádném případě by neměl platit 10 tisíc Kč. Dále je nově povinné vypsát otevřenou soutěž u stavebních prací, až když cena dosáhne 50 miliónů korun, a nikoliv 10 miliónů Kč, jak tomu bylo dřív. Transparentnosti rozhodně nijak nepomáhá ani fakt, že nově není třeba veřejné soutěžit právní zastupování, přitom se jedná o nemalé částky. Zákon dále umožňuje větší počet soutěží bez komisí a zavedl opět neúčinné dokládání vlastníků.
- 6. Zavedení dohledu nad dodržováním zákona o svobodném přístupu k informacím** – Zákon o svobodném přístupu k informacím je nesmírně důležitým nástrojem umožňujícím veřejnou kontrolu a včasné odhalení plýtvání s veřejnými prostředky. Podezřelé povinné subjekty ovšem používají kličku, jak se poskytnutí informace vyhnout – záměrně tento zákon porušují bez toho, aniž by v dohledné době čelily postihu či sankcím. V praxi pak žadatel o informace má dvě možnosti – buďto rezignovat na získání žádaných informací, i když toto chování úřadu ještě více potvrzuje, že žadatel je na správné stopě, nebo podat žalobu. Žadatel se pak možná po několika letech k informaci, kdy tato informace již ztratí svou hodnotu. Z toho důvodu je nutný dohled nad dodržováním tohoto zákona, který může vykonávat některý z již existujících úřadů (například ÚOOÚ atd.).
- 7. Odborné nominace do dozorčích rad** – V dozorčích radách mají sedět lidé dostatečně kompetentní ke kontrole manažerů firem. Například bývalí úspěšní manažeři, odborníci na účetnictví a zadávání zakázek nebo na technologie týkající se dané firmy. Politici bez patřičných zkušeností nemohou vedení firmy dobře kontrolovat. V řadě zemí smějí proto obsadit jen část postů v radě, někde dokonce vůbec žádné. Je proto potřeba zavést pravidla pro obsazování dozorčích rad státních firem vhodnými odborníky. Minulá vláda připravovala k tomuto opatření sice zákon, nicméně poměrně pozdě a nakonec nic v této klíčové věci prosazené nebylo. Funguje pouze Výbor pro personální nominace, který má pouze formalistický charakter. Do dozorčích rad se tak dále dostávají rovněž takové osoby, které vnímají tuto pozici jako „trafik“ nebo přicházejí za účelem negativně ovlivnit hospodaření s veřejnými prostředky.
- 8. Kvalitní zákon o vnitřním řízení a kontrole ve veřejné správě** - Česká republika nutně musí zajistit kontrolu nad utrácením peněz daňových poplatníků. Aktuální podoba zákona o finanční kontrole z roku

2001¹¹ je zcela nedostatečná - ignoruje doporučení Světové banky a dobrou mezinárodní praxi, neposiluje manažerskou odpovědnost za hospodaření s veřejnými prostředky, prohlubuje zapojení územních finančních orgánů do procesů vnitřního řídicího a kontrolního systému a nezajišťuje nezávislost interního auditu, která je dlouhodobě kritizována odbornou veřejností i Evropskou komisí. Současná podoba zákona, která byla přijata jako podmínka vstupu České republiky do Evropské unie, neodpovídá moderním trendům v nastavení procesů finančního managementu, interního auditu a centrální harmonizace veřejných institucí. Česká republika nezbytně potřebuje nový kvalitní zákon, který by podrobněji vymezil a upravil vymahatelnost manažerské odpovědnosti. Dále funkční nezávislý interní audit, účinnou aplikaci zásad řádného finančního řízení a efektivní systém harmonizace vnitřního řídicího a kontrolního systému všech subjektů veřejné správy.

- 9. Prosazení regulace lobbingu** – Lobbing by měl mít svou vlastní regulaci tak, jak je to běžné v nejvyspělejších státech. Zavedení registru lobbingu je správnou myšlenkou. Je ovšem nutné fungování registrovaných lobbistů nastavit tak, aby ve výsledku nevznikl stav, kdy registrovaných bude jen několika málo lobbistů. Tedy ani ne 1 % skutečných lobbistů splňující definici lobbisty. Je logické, že pokud by vznikl registr lobbistů, ve kterém by nebyli registrováni skuteční lobbisté, tak by byl brzy zrušen. Zde se nabízí jednoduché srovnání. Dříve zákon o veřejných zakázkách zavedl černou listinu dodavatelů veřejných zakázek, kteří se kvůli svým prohřeškům nemohli veřejných soutěží účastnit. Bohužel na této listině (registru) se nacházelo doslova jen několik firem, až byl nakonec tento registr zrušen, ačkoliv původní cíle byly záslužné a smysluplné. V regulaci lobbingu je zakotvena celá řada důležitých nástrojů, které se osvědčily v zahraničí a nepochybně mohou pomoci pročistit české prostředí lobbingu (kromě zmíněného registru lobbistů rovněž veřejné diáře lobbovaných, legislativní stopa či registr darů a protislužeb). Mnohé ovšem bude záležet na vymahatelnosti tohoto opatření. Je důležité, aby výsledné opatření obsahovalo určitou rovnováhu mezi lobbujícím a lobbovaným. Veřejné diáře mohou nepochybně vnést světlo do lobbistického zákulisí a bude možné z nich vyčistit i některé podezřelé znaky.
- 10. Novelizace zákona o státním zastupitelství** – Je nepochybné, že novelizace zákona o státním zastupitelství z důrazem na profesionalizaci a snížení rizika politických zásahů je nezbytná. Na druhou stranu mají mnozí politici nutkání získat co největší moc nad státním zastupitelstvím. Otevření tohoto zákona by mohlo vést i ke zhoršení současného stavu. To byl rovněž důvod, proč tento zákon nakonec nebyl novelizován – převážil strach nad různými nebezpečnými návrhy politiků, které by vedly k okleštění a zpolitizování státního zastupitelství. Důležité je posílení pozice nejvyššího státního zástupce, který by mohl být odvolán nikoliv pouze rozhodnutím vlády, ale pouze kárným senátem. Naopak na jeho jmenování by se měly podílet dva ústavní orgány – například prezident či Senát na návrh vlády. Zavedení Speciálního státního zastupitelství je správnou myšlenkou, ovšem nesmí chybět dozor nad jeho činností, což byl výrazný nedostatek u návrhů minulé vlády. Chybou bylo rovněž to, že byl definován jako příslušný

¹¹ https://www.tyden.cz/rubriky/nazory/komentatori/senat-bude-projednavat-babisuv-vrchni-audit_441304.html

ve věcech trestných činů proti majetku a hospodářských trestných činů se škodou nejméně 250 mil. Kč. Tato navrhovaná výše škody byla příliš vysoká, takže řada trestných činů, kde dozor doposud vykonávaly specializované odbory vrchních státních zastupitelství, by spadala pouze pod krajská státní zastupitelství, která často nemají pro řešení složitých hospodářských kauz dostatečné odborné kapacity. Přitom dozor nad všemi trestnými činy úplatkářství nebo trestnými činy spáchanými v souvislosti se zadáváním veřejných zakázek by, bez ohledu na výši škody, vykonávalo Specializované státní zastupitelství, přestože se může naopak jednat o bagatelní skutky. Samotných požadavků je vícero – musí být například dostatečně zajištěn přechod z aktuálních živých kauz atd.

11. Zveřejňování finančních výkazů u firem získávající veřejné prostředky – Nadační fond proti korupci mnohokrát ostře kritizoval skutečnost, že téměř ¼ firem neplní svou informační povinnost v českém obchodním rejstříku.¹² Často tak například nejsou zveřejňovány účetní závěrky, nemají zákonem danou předepsanou strukturu či není proveden povinný audit. Ovšem právě z těchto důležitých dokumentů lze určit, jak hospodaří společnosti, které získávají veřejné prostředky, a zachytit případné podezřelé okolnosti. Je vhodné prosadit pravidlo, díky kterému společnosti, které nesplní informační povinnost, nebudou moci získat veřejnou zakázku či dotace. Toto je velice jednoduché opatření, které by administrativně odlehčilo rejstříkové soudy a především by zajistilo plnění informační povinnosti.

12. Oprava zákona o trestní odpovědnosti právnických osob - Na počátku nutno připomenout, že Česká republika přijala zákon o trestní odpovědnosti právnických osob s účinností od roku 2012, čili v době, kdy všechny okolní země již trestní odpovědnost firem měly zavedenu. Mezi zahraničními úpravami bylo možné najít i přísnější verze toho zákona. Například v Polsku, kde trestní odpovědnost firem není nezbytně spjata s vedením společnosti jako v Česku, ale právě s jakoukoliv osobou, která má vztah k dané společnosti. Na druhou stranu lze dohledat i takovou úpravu, kde je posuzována snaha zabránění trestního jednání ze strany zaměstnanců. Konkrétně tedy rakouská úprava pro trestání firem předpokládá, že musí být prokázáno, že zaměstnanec neprojevil „náležitou a odpovědnou péči“. Bohužel minulá česká vláda prosadila podstatné zmírnění tohoto zákona, proti čemuž ostře protestovala Unie státních zástupců. Navíc tato změna působila značně účelově vzhledem k aktuálním kauzám týkajících se například společnosti Metrostav či Agrotec.¹³ Nově totiž bylo do zákona o trestní odpovědnosti právnických osob zavedeno pravidlo, dle kterého by společnost byla zproštěna z trestní odpovědnosti v případě, že v rámci svých pravidel vynaložila „veškeré úsilí“, aby tato trestní odpovědnost nevznikla.

13. Profesionalizace a odpolitizování soudních znalců – Znalecké posudky sehrávají často klíčovou úlohu v závažných kauzách. Přitom je činnost znalců regulována zcela zastaralými předpisy. Soudní znalci by jednak měli být patřičně ohodnoceni, ovšem zároveň musí být nastavena přísnější odpovědnost znalce

¹² <http://www.nfpk.cz/tk/aktuality/4282>

¹³ <http://neolivni.cz/babisuv-agrotec-mozna-soudu-unikne-chysta-se-zmena-zakona/>

za zpracovaný posudek. Navíc je nutné nastavit následné přezkoušení znalců a řadu pravidel běžných ve vyspělých státech.

- 14. Černá listina (black list)** – Zavedení černé listiny fyzických i právnických osob, které budou mít z důvodů své minulosti, zakázán přístup k veřejným prostředkům, je velice účinným protikorupčním opatřením. Zcela zásadní je ovšem správné nastavení tohoto opatření tak, aby bylo dobře vymahatelné. Tento nástroj byl v českém prostředí zkoušen několik let a některé firmy či dokonce fyzické osoby měly po určitou dobu zakázán přístup k veřejným soutěžím. Celkový počet těchto subjektů byl ovšem velice malý a tento zákaz byl velmi snadno obcházen tak, že dotyčná osoba si založila novou firmu, a to dokonce, i když byl zákaz uvalen přímo na vlastníka firmy. Nakonec byla černá listina zrušena místo toho, aby byla převedena do fungující podoby. Opatření lze například upravit tak, že by se týkalo takzvané „ovládající osoby“, což je termín známý ze zákona proti praní špinavých peněz. Navíc by tato listina byla rozšířena i na příjemce dotací, kteří rovněž porušili příslušné zákony.
- 15. Výrazné omezení vlivu politických stran na veřejnoprávní média** – Současný stav přináší řadu závažných rizik v podobě propojení politických stran a veřejnoprávních médií. V současné době radu veřejnoprávních médií vybírají politici a stejná rada pak posuzuje případně politické ovlivňování uvnitř médií, vybírá generální ředitele a má řadu dalších funkcí. Tyto a další činnosti ovšem musí být zajištěny nezávislým a nepolitickým způsobem, neboť veřejnoprávní média ze své podstaty a definice musí být nezávislá. Rady musí být složeny z respektovaných autorit. Musí být vybaveny pravomocemi, které jim umožní vykonávat kontrolu nad plněním poslání médií veřejné služby, aby byl omezen nepřípustný politický vliv a zajištěna autonomie na komerčním úspěchu. Prvotní návrh řešení tohoto problému zpracovalo Ministerstvo kultury a věnovala se tomu i iniciativa Svoboda médiím, se kterou Nadační fond proti korupci spolupracuje a dříve uspořádala k tomuto tématu i veřejnou diskusi.
- 16. Reforma soudnictví** – Je nezbytné zvýšit odpovědnost soudců za vlastní postupy a založit Nejvyšší radu soudnictví, která bude mít vliv na kárné řízení, aktuální stav soudnictví a celé řady dalších otázek včetně kariérního postupu soudců.

Politická strana	Proti-korupční opatření	Počet bodů (čím víc tím líp)	Hodnocení	Pořadí	Odkaz na předvolební program
ANO	1. 3. 5. 10. 13.	5	Hnutí ANO věnovalo boji proti korupci samostatnou kapitolu. Jako nosné téma uvádí prosazení zákona na ochranu oznamovatelů. Boji proti korupci věnovalo samostatnou kapitolu, i když tématu se rovněž věnuje v kapitole „efektivní stát“, kde prosazuje snížení zbytečného outsourcingu. Je zde rovněž zdůrazněna reforma zákona o znalcích. Dále je zde zájem rozšířit pravomoci NKÚ, zákon o státním zastupitelství, ovšem občas je popis příliš obecný a řada důležitých opatření chybí.	3-4	https://www.anobudelip.cz/cs/volby/program/
ČSSD	X	0	Ve volebním programu ČSSD se termín korupce nenachází ani jednou. Klíčové protikorupční změny by teoreticky mohly být tematicky obsaženy v kapitole „Bezpečná a spravedlivá země“, ovšem bohužel tato kapitola je věnována spíše migraci. Pozitivně lze případně hodnotit záměr prosadit program na pomoc obětem trestných činů. Bohužel není možné problematiku korupce a rozkrádání veřejných peněz dohledat ani v kapitole „Prosperující a moderní hospodářství“, ani v kapitole „Spravedlivé daně“.	9-10	https://www.cssd.cz/ke-stazeni/volebni-programy/volebni-program-cssd-pro-volby-2017/
KSČM	5. 16.	2	KSČM věnuje této problematice 2 stránky v kapitole „III. Právo, spravedlnost a demokracie“. Tato kapitola se ve značné míře věnuje diskusi o nové Ústavě, církevním restitucím nebo jsou uvedeny změny ve vztahu k právnímu zakotvení některých orgánů: „Posílení volených orgánů, zejména Evropského parlamentu, ale i národních parlamentů, na úkor úředníků.“. Nepochybně zajímavý je	7-8	http://volby.kscm.cz/volebni-program

			<p>návrh KSČM „provedení inventury prodeje státního majetku“, kde ovšem není uvedeno, jak je toto myšleno a jaký je zde očekáván výsledek. Jindy jsou opatření uvedena velmi obecně jako například „Všeobecný dozor státních zastupitelstev nad zákonností.“. Samostatný odstavec je věnován problematice veřejných zakázek. Obsahuje například „zavedení účinného systému veřejného sledování zakázek“, tvrdého postihu pletich při veřejných soutěžích či podpora transparentních veřejných soutěžích. Program obsahuje rovněž návrhy týkající se systému soudnictví. Nutno ovšem dodat, že chybí zde celá řada klíčových protikorupčních opatření.</p>		
ODS	X	0	<p>K uvedené problematice je nejbliž bod 13 „Právní stát a spravedlnost“, kde ovšem bohužel není doporučováno žádné důležité protikorupční opatření. Uvádí se zde, že český právní řád je „zaplevelý nejrůznějšími výjimkami“ a přitom zde chybí zrušení nesmyslných výjimek v registru smluv.</p> <p>V jednom z bodů je uvedeno, že ODS bude prosazovat snížení administrativní zátěže soudců, ačkoliv zde sama ODS podpořila v novele zákona proti praní špinavých peněz výrazně zvýšení administrativní zátěže soudů.</p>	9-10	http://www.ods.cz/volby2017/program
SPD	3. 16.	2	<p>Text programu je krátký a často velice obecný. Například v textu je uvedeno „KONEC ROZKRÁDÁNÍ ZEMĚ“, ovšem není popsáno, jak by toho strana chtěla dosáhnout. Nechybí text o „kmotrovské stranické mafii“ nebo obraty jako „nechceme tunelování“, případně „Za korupci a</p>	7-8	http://www.spd.cz/novinky/tomio-okamura-volebni-program-hnuti-spd-2017 a http://www.spd.cz/program

			<p><i>rozkrádání veřejných prostředků musí následovat trest.“</i> nebo „<i>Nelze připustit zbohatnutí politicko-korupční mafie“.</i></p> <p>Strana konkrétně slibuje, že podpoří rozšíření pravomocí NKÚ. Uvádí rovněž některé radikální návrhy směrem k soudnictví. Některé části těchto slov lze zahrnout do hodnotícího opatření a tento bod byl tedy uznán. Je zde dále uvedeno, že SPD podporuje zveřejňování smluv, ovšem chybí sdělení postoje k prosazeným nesmyslným výjimkám.</p> <p>Boj s korupcí je zde občas zjednodušen do prosazení zákona o zpětném prokázání původu nabytí majetku, a přitom k 1. 12. 2016 vstoupil v účinnost zákon o prokazování původu majetku, i když SPD pro toto opatření navrhuje přísnější podobu. Hlavně ovšem toto opatření není všespásné a je možné ho relativně snadno obejít.</p>		
TOP 09	2. 4. 13. 16.	4	<p>TOP 09 ve svém programu zdůraznila, že veřejné prostředky by měly získávat pouze společnosti, které rozkryjí svou vlastnickou strukturu po fyzické osoby a v tomto směru je strana připravena učinit patřičné kroky. K problematice korupce je tématicky nejbližší bod „6.1 <i>Soudnictví a spravedlnost“</i>, kde je uvedena potřeba přijetí nového zákona týkající se soudních znalců a rovněž posílení kárné odpovědnosti soudců, státních zástupců a zřízení Nejvyšší rady soudnictví. V bodě „6.3 Samospráva a veřejná politika“ je uvedeno zrušení výjimek v registru smluv.</p>	5-6	https://www.top09.cz/proc-nas-volit/volebni-program/volebni-program-2017/6-moderni-stat-22531.html#jus
Piráti	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 9. 10. 14. 16.	11	<p>Subjekty získávající veřejné prostředky musí dle programu Pirátů zveřejňovat informace – například o svém vlastnictví (viz rejstřík vlastníků) či tedy finanční výkazy. Piráti rovněž prosazují zavedení veřejných diářů. Nechybí rovněž návrhy</p>	1	https://www.pirati.cz/program/psp2017.html

			<p>týkající se veřejných soutěží. Dále jsou zde určité povinnosti ve vztahu k veřejným soutěžím. Všechno toto se týká bodu „transparentní organizace“ viz https://www.pirati.cz/program/dlouhodoby/transparentni-organizace/. Piráti slibují prosazení rozšíření pravomoci NKÚ, opravu služební zákon či úpravu povinnosti při dokládání majetkových přiznání. Slibují rovněž zjednodušení žádání o informace a převedení veřejných institucí na takzvané „transparentní organizace“ viz https://www.pirati.cz/program/psp2017/vnitro/. Piráti mají i vlastní protikorupční strategii včetně pravidel pro lobbying a zveřejňování informací, k čemuž se hlásí https://wiki.pirati.cz/navrhy/program/protikorupcni-strategie. Připravili rovněž vlastní novelu zákona o svobodném přístupu k informacím.</p>		
KDU-ČSL	1. 9. 15. 16.	4	<p>Lidovci věnovali boji proti korupci speciální kapitolu s názvem „Spravedlnost, lidská práva a boj proti korupci“. Rozhodli se prosadit komplexní informační systém s českou legislativou, díky kterému bude zákony veřejnosti přístupnější. Zaměřili se rovněž na prosazení zákona na ochranu oznamovatelů či zákona o regulaci lobbyingu. Nechybí rovněž důraz na posílení nezávislosti veřejnoprávních médií. Nutno ovšem dodat, že kapitola věnovaná boji proti korupci je velmi stručná a řada důležitých protikorupčních kroků zde chybí.</p>	5-6	https://www.kdu.cz/o-nas/dokumenty/volebni-programy
STAN	4. 6. 10. 13. 16.	5	<p>Starostové a nezávislí vyčnívají velmi propracovaným návrhem týkajícím se dozoru nad dodržováním zákon o svobodném přístupu k informacím. Je zde zřejmé, že na formulaci základních tezí v tomto ohledu se podílel jeden</p>	3-4	

			z autorů tohoto zákona a kandidát STAN – Oldřich Kužílek. Strana ve svém programu uvedla rovněž pečlivě propracovaný návrh k reformě soudnictví, státního zastupitelství a zákona o znalcích. Na druhou stranu zde chybí další klíčové protikorupční návrhy.		
SZ	1. 2. 3. 4. 5. 8. 10. 11. 15. 16.	10	Strana zelených navrhuje důraznou ochranu oznamovatelů korupce a veřejné dokládání vlastnických struktur až po fyzické osoby. Zelení překvapili kapitolou, kde navrhují vyřešení neplnění informační povinnosti ve sbírce listin nebo dokonce odpolitizováním mediálních rad veřejnoprávních médií. Slibují rovněž se zasadit o novelizaci zákona o finanční kontrole či předložení nového zákona o státním zastupitelství, který by řešil základní maléry současné doby.	2	https://www.zeleni.cz/wp-content/uploads/2017/06/zeleni_volebni_program_2017.pdf

5. Závěry

Je poměrně málo pravděpodobné, že korupci a rozkrádání veřejných prostředků účinně omezí strany, které se o protikorupčních opatřeních či aspoň zvýšení vymahatelnosti práva ve svých předvolebních programech vůbec nezmiňují. Pokud ovšem příslušná politická strana popisuje zájem prosadit příslušná protikorupční opatření, tak existují dvě možná vysvětlení: buďto se jedná o upřímné úmysly nebo je to pouhá vábnička na voliče, která není myšlena vážně. Pochopitelně se občas může jednat i o kombinaci obou přístupů. Motivací pro prosazení protikorupčních opatření totiž může být nejen veřejný zájem (v ideálním případě), ale i mediální prezentace nebo konkurenční boj mezi stranami. Proto je takto nutné vnímat i toto hodnocení.

Propracovaný program v boji proti korupci

Na prvním místě skončila Česká pirátská strana a těsně za ní Strana zelených. První získala 11 bodů a druhá 10 bodů z 16 možných. Je zřejmé, že obě strany věnují boji s korupcí podstatnou část svého předvolebního programu a neváhají jednotlivé kroky konkrétně popsat. Je ovšem otázkou, na kolik jsou tyto úmysly myšleny vážně a na kolik jsou způsobeny tím, že vedení obou stran nemá s reálnou parlamentní politikou prakticky žádné zkušenosti. Nutno zde připomenout, že před parlamentními volbami v roce 2013 připojila většina později zvolených poslanců svůj podpis pod prohlášení Rekonstrukce státu s konkrétně vyjmenovanými a popsanými protikorupčními opatřeními, nicméně když pak po volbách měli prokázat své skutečné úmysly, tak mnoho poslanců najednou vycouvalo a podlešlo vlivu klientelistických skupin. Někteří poslanci ovšem relativně obstáli a protikorupční opatření prosazovali. Je otázkou, jak by si s touto zkouškou poradily Česká pirátská strana a Strana zelených a zda by tedy po této zkušenosti skutečně takto deklarovaly svůj boj proti korupci.

Omezený počet protikorupčních opatření

S poměrně velkým odstupem a celkovým výsledkem 4-5 bodů skončily 4 strany: STAN, hnutí ANO, TOP 09 a KDU-ČSL. Všechny tyto strany deklarovaly ve svých programech řadu důležitých protikorupčních opatření. Na druhou stranu nevěnovaly této problematice příliš prostoru nebo nebyly dostatečně konkrétní.

Odmítnutí boje s korupcí

Politické strany ČSSD a ODS se ve svých předvolebních programech boji s korupcí prakticky nevěnovaly. Nezáskaly dokonce ani jeden bod a termíny jako korupce, ochrana oznamovatelů či transparentní vlastnické struktury se v programu vůbec neobjevily. Z 16 nejvíce klíčových protikorupčních opatření nebylo možné najít ani jeden. O trochu lépe je na tom KSČM, ovšem i zde je deklarovaný přístup v boji proti korupci zcela nedostatečný. Specifickým případem je SPD, která ve svém programu velice často používá radikální fráze boje s „politicko-korupční mafii“, ovšem neuvádí téměř žádný konkrétní postup či konkrétní protikorupční opatření.